

ADRIÁN KOBETIČ
Monika a Bohuš Kubinskí: The Meadow and The Heavenly Stones

ADRIÁN KOBETIČ
Monika a Bohuš Kubinskí: Lúka a Nebeské kamene

Monika Kubinská: Autoportrét, ktorý vyprchá – stratí sa ale, rany zostanú/čo nechceš, aby ti robili druhí, nerob sám, 2022 – 2024, thangka s postelnej textilie, malba na japonský prírodný papier z esenciou červeného vína a orecha, zošitá striebornou niťou, hodváb a akvarelová pastelka. Foto: Tomáš Paštéka

Annotation

Monika Kubinská and Bohuš Kubinský, in cooperation with curator Alexandra Tamášová, have prepared two separate exhibition projects for the At Home Gallery in the Šamorín synagogue, running from May 11 to July 27, 2024. Although they were of a different nature in terms of the media used, they had several common starting points. While Monika Kubinská in *The Meadow project* worked with a monumental painting of plants on stitched recycled bed sheets, Bohuš Kubinský in *The Heavenly Stones* used found volcanic rocks with a cut surface, which he supplemented with reflective polished steel. Both projects considered the cycle of the world and its temporality, the creative potential of nature, the author's self-denial in order to pursue higher values, or the need to persist in the search for truth. At the same time, paradoxically, these works became the target of criticism by Roman Michelko, the Chair of the Culture and Media Committee of the National Council of the Slovak Republic, and were attributed obscene contents that insulted and discredited the artists.¹

Adrián Kobetič (*1995) studied history and theory of art at the Faculty of Philosophy of the University of Trnava in Trnava. He completed a study stay at the Masaryk University in Brno and the Pontificia Università Gregoriana in Rome. He completed his doctoral studies at the Institute of Art History of the Slovak Academy of Sciences and the Department

¹ MOČKOVÁ, Jana. Žiadne telesné tekutiny, ale šafran, cvikla aj ibištek. Ako naozaj vzniklo dielo Lúka, o ktorom šíril nepravdy poslanec Michelko. In: *Denník N*, 27. mája 2024. Dostupné online: <https://dennikn.sk/4015838/ziadne-telesne-tekutiny-ale-safran-cvikla-aj-ibistek-ako-naozaj-vzniklo-dielo-luka-o-ktorom-siril-nepravdy-poslanec-michelko/?ref=list> (citované dňa 12. 6. 2024). Pozri aj OTVORENÁ KULTÚRA. Pravda o Michelkovom „umení s telesnými výlučkami“. In: *týždeň*, 30. 5. 2024. Dostupné online: <https://www.tyzden.sk/kultura/110541/pravda-o-michelkovom-umeni-s-telesnymi-vyluckami/> (citované dňa 12. 6. 2024).

Monika Kubinská: Lúka, 2024, malba na zošité staré posteľné obliečky, prírodné pigmenty z koncentrovaného výťažku z rastlín – kvety šafranu, aksamietnice, ruže, iskernika, ibišteka, rozmarínu, listy indigovníka, červené víno Dunaj, avokádo..., 8 x 7,5 m. Malba je zavesená v jednom stredovom bode, rotuje okolo svojej osi v smere hodinových ručičiek v časovom intervale 22 minút. Foto: Tomáš Paštéka

Monika Kubinská: Lúka, 2024, malba na zošité staré posteľné obliečky, prírodné pigmenty z koncentrovaného výťažku z rastlín – kvety šafranu, aksametice, ruže, iskerniku, ibišteka, rozmarínu, listy infiga, červené víno Dunaj, avokádo..., 8 x 7,5 m. Malba je zavesená v jednom stredovom bode, rotuje okolo svojej osi v smere hodinových ručičiek v časovom intervale 22 minút. Foto: Tomáš Paštéka

of Art History and Theory of the University of Trnava in Trnava with the PhD thesis *Dialogues of Contemporary Art with Medieval Art*. He currently works as an assistant professor at the Department of Fine Arts Pedagogy of the University of Trnava in Trnava and an external lecturer at the Department of Intermedia and Sculpture at the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava. He specializes in medieval art, iconology, interpretation of images and contemporary art, in connection to which he prepared several exhibition projects in Slovakia as well as abroad. kobeticadrian@gmail.com

Anotácia

Pre *At Home Gallery*, v priestoroch šamorínskej synagógy, pripravili Monika a Bohuš Kubinskí v spolupráci s kurátorkou Alexandrou Tamásovou dva samostatné výstavné projekty, prebiehajúce od 11. mája do 27. júla 2024. Tieto mali síce odlišnú mediálnu povahu, obsahovali však niektoré spoločné myšlienkové východiská. Zatiaľ čo Monika Kubinská v projekte s názvom *Lúka* pracovala s monumentálnou malbou tiel rastlín na zošívane upcyklované obliečky, Bohuš Kubinský v projekte *Nebeské kamene* využíval sopečné horniny so zrezanou plochou, ktorú doplnil zrkadliacou leštenou oceľou. Oba projekty uvažovali o otázke kolobehu sveta a jeho časovosti, tvorivého potenciálu prírody, autorského sebazaprenia v záujme rozvíjania vyšších hodnôt či potrebe zotrvaní v hľadaní pravdivosti. Pritom paradoxne, práve tieto diela sa zo strany predsedu Výboru NR SR pre kultúru a médiá Romana Michelka stali terčom kritiky a boli im podsúvané obscénne obsahy, ktoré autorov urážali a diskreditovali ich.²

Budova šamorínskej synagógy sa od roku 1996 spája s existenciou *At Home Gallery*, založenou Csabom a Suzanne Kissovími rok predtým v ich súkromnom byte.³ Za obdobie svojho fungovania priniesla množstvo výnimočných výstavných projektov, rezonujúcich v slovenskom i medzinárodnom kontexte ako ambiciózne prezentácie súčasných prístupov vo výtvarnom umení.⁴ Už v roku 1999 sa v tomto priestore, v kurátorskej spolupráci s Janou Geržovou, predstavili Monika a Bohuš Kubinskí s projektom nazvaným *Hall*. O tom, že práve v tomto prípade išlo o mimoriadne ambiciózne projekt svedčí fakt, že sa inštalácia skladala zo šiestich trojtonových betónových platní, v ktorých bolo nastoknutých 4100 subtilných sklenených objektov doplnených zvukovou stopou. Do priestoru synagógy v Šamoríne sa Kubinskí potom znovu vrátili v roku 2014, keď preň pripravili projekt *Front Line Deposit*. Ten bol zložený zo 71 denníkových maliarskych záznamov a siedmich betónových guľových objektov, poškodených vojenských bunkrov so zakomponovanými miniatúrami hudobných strojčekov.⁵ Opätovne, tentoraz v kurátorskej spolupráci s Omarom Mirzom, sa tu predstavili v roku 2018 s projektom *To Cache*. Išlo o kombináciu multimedialnej zvukovo-počítačovej inštalácie, pripravenej pre výstavu s Ferom Királyim, a objektu kovovo-sklenenej vitríny s vypletenou mriežkou, na ktorej bola macesom vytvorená zväčšenina čipkovaného obrúsku z rodinného dedičstva Moniky Kubinskej. Teraz, po šiestich rokoch prichádzajú do *At Home Gallery* opäť, tentokrát s dvomi samostatnými projektami, vyznačujúcimi sa však niekoľkými spoločnými črtami. Na oboch projektoch, trvajúcich od 11. mája do 27. júla 2024, kurátorsky spolupracovala Alexandra Tamásová, ktorej doterajší kurátorský program možno považovať k práci Kubinských za prirodzene blízky.⁶ Analyzovať na tomto mieste komplexne oba projekty by bolo azda nad možnosti predkladaného textu, preto sa budem usilovať aspoň rámcovo ozrejmiť niektoré ich vybrané aspekty.

Úvod do prvej z dvoch výstav, projektu Moniky Kubinskej s názvom *Lúka*, tvorí už v predsieni synagógy 13 menších diel, nasledujúcich skladbu budhistických malieb nazývaných thangky. V tibetskej kultúre predstavujú thangky zvitkové maľby či tapisérie, zachytávajúce

2 MOČKOVÁ, Jana. Žiadne telesné tekutiny, ale šafran, cvikla aj ibišteka. Ako naozaj vzniklo dielo Lúka, o ktorom šíril nepravdy poslanec Michelko. In: Denník N, 27. mája 2024. Dostupné online: <https://dennikn.sk/4015838/ziadne-telesne-tekutiny-ale-safran-cvikla-aj-ibistek-ako-naozaj-vzniklo-dielo-luka-o-ktorom-siril-nepravdy-poslanec-michelko/?ref=list> (citované dňa 12. 6. 2024). OTVORENÁ KULTÚRA. Pravda o Michelkovom „umení s telesnými výlučkami“. In: *tyždeň*, 30. 5. 2024. Dostupné online: <https://www.tyzden.sk/kultura/110541/pravda-o-michelkovom-umeni-s-telesnymi-vyluckami/> (citované dňa 12. 6. 2024).

3 BROZMAN, Dušan a kol. *At Home Gallery 1996 – 2011*. Šamorín: At Home Gallery, 2011, s. 2.

4 K uskutočneným projektom do roku 2020 pozri: KISS, Csaba – KISS, Suzanne (eds.). *At Home Gallery 1995 – 2020. Volume 2*. Šamorín: At Home Gallery, 2021.

5 BÜNGEROVÁ, Vladimíra. Kubinských comeback. In: *Profil súčasného výtvarného umenia*, 1/2015, s. 122 – 136.

6 Medzi projektmi, na ktorých v ostatnom čase kurátorsky spolupracovala spomeňme napr. kolektívnu výstavu *Do divočiny* v Schaubmarovom mlyne v Pezinku (11. 5. 2019 – 30. 4. 2020), výstavu *ZaKOREňovanie* Diany Bilichenko, Kasy Potrohosh a Ester Sabik v Galérii Julia Bindera v Banskej Štiavnici (29. 7. – 4. 9. 2022), výstavu *Svätenie húb* Kláudie Kosziby v Galérii 19 v Bratislave (6. 10. – 2. 11. 2023), či *Klíčenie* Alizy Orlan a Doroty Sadovskej vo White & Weiss Gallery v Bratislave (8. 5. – 24. 5. 2024).

Bohuš Kubinský: Nebeské kamene, 2024, priestorová inštalácia, séria 12-tich prírodou tvarovaných vulkanických kameňov so zrezanými plochami zo zrkadlivo vyleštenej nerezovej ocele, rozmery variabilné, detail. Foto: Tomáš Paštéka

najčastejšie scény zo života Siddhártha Gautamu či iné náboženské námety tibetského budhizmu. Ich typickou črtou je, že sú namaľované či vyšívané na voľne rozvinutom plátne, pričom prísne geometricko-symbolickú maľbu zvyčajne voľne prekrýva pás hodvábnnej textílie. Autorka sa nimi inšpiruje, no nedrží sa striktnie ich formálnych vzorov, záväzných pri pôvodnom tradovaní maliieb medzi tibetskými mníchmi. Hľadá v nich cestu pre sprostredkovanie vlastných duchovných hodnôt, osobných mytológií, pričom však tieto zostávajú s východnou spiritualitou v priznanom dialógu. Od thangiek si prepožičiava najmä ich povahu skrytého obrazu, maliieb vyžadujúcich si prijatie pozvania na odkrývanie, ktoré je kontempláciou o niečom, čo je povrchnému pohľadu bežne skryté.

Zatiaľ čo thangky sú komornými maliarskymi formátmi, aké sa objavujú v tvorbe Moniky Kubinskej najčastejšie, ústredným dielom projektu *Lúka*, čiastočne na thangky nadväzujúcim, je monumentálna maľba rozmerov takmer 8 x 7,5 metra. Maliarsky podklad tvorí tak, že upcykluje staršie postelne obliečky a zošiva ich do jedného veľkého formátu. Tým, že sú v plátne čitateľné švy viditeľné po spájaní jednotlivých segmentov, akoby vznikala na plátne mriežka, vertikálne aj horizontálne osovo symetrická. Na bielom plátne sa rozpíjajú na prvý pohľad abstraktné machuľovité tvary, v ktorých sa dajú pri dôkladnejšom pohľade rozpoznať obrysy listov, stoniek a kvetov lekien. Farby sú zemité, iba občas prechádzajú do odtieňov jemne fialovej, ružovej

a červenkastej, tak ako sa v zeleni lúky miestami črtajú farebné lupene kvetov. Plátno je zavesené na jedinom stredovom bode a ak sa návštevník či návštevníčka zastaví a oddá sa pôsobeniu inštalácie, všimne si jemný, pri letmom pohľade len ťažko badateľný pohyb maľby okolo stredovej osi. *Lúka* preto, aby bolo možné plnohodnotne vnímať všetky jej aspekty, akoby si sama vyžadovala na chvíľu sa zastaviť a ponoriť sa do nej pohľadom. Sama maľba svojim pohybom núti zaujať si od nej odstup, prípadne zostať v pohybe a objaviť tak znovu a znovu nový pohľad na ňu. V takom prípade ponúkne nevšedný zážitok premenlivosti seba samej vo svetle dopadajúcom cez okná synagógy, a zároveň premenu náboženského priestoru, ktorý sa pohybom plátna odokrýva a zasa zakrýva. Rotujúca maľba teda akoby zámerne dopomáhala dialógu s imanentným sakrálnom miesta, podobne ako to robila predtým hodvábná textília prekrývajúca maľbu thangky. Môže sa síce zdať, že je v priestore synagógy dominantná, paradoxne však v istom momente, keď sa inštalácia dostane do kolmej pozície na diváka či diváčku, akoby ustúpila a umožnila odrazu uvidieť priestor synagógy takmer prázdny, ponúkajúci sa k jeho otvorenej percepcii. Vďaka pomalému a cyklickému pohybu maľby okolo svojej osi pracuje inštalácia s prvkom vlastnej časovosti, stálej a pokojnej, vtahujúcej diváka či diváčku priam do pomyselného bezčasia. To ešte umocňuje hudobná zložka inštalácie, skomponovaná pre dielo *Lúka* Petrom Zagarom. Okrem krúženia je časovosť obsiahnutá aj v samotnej povahe maľby, pripomínajúcej odkvitajúce kvety, listy a stonky rastlín. Tieto evokujú na jednej strane proces zániku živých organizmov, na strane druhej ich zachytenie, zvečnenie v akomsi odtlačku vlastnej esencie. V skutočnosti sa ani celkom nejavia ako namaľované, ale akoby samy zanechali svoju podobu, svoj pravdivý rukou nestvorený obraz.⁷ „Klasickej maľby“ je na monumentálnom plátne v skutočnosti len málo a dominantnú úlohu zohrávajú stopy lekien. Takýto prístup je jednoznačným potlačením autorkinho maliarskeho ega a prenechanie tvorivého potenciálu na samotnú prírodu a rastliny, ktorým venuje pozornosť. Autorka sa omnoho viac ako na vlastné maliarske ambície sústredila na autonómny proces vzniku obrazu vytvorením podmienok na to, aby mohli rastliny v plátne zanechať pôsobivý odtlačok. Spravila tak špeciálnou technikou naparovania rastlín zabalených v zrolovaných plátnach. Vďaka tomu, ako boli pri procese naparovania plátna poskladané a tiež vďaka švom vytvárajúcim pri kompletizácii mriežku, vzniká na monumentálnom plátne pozoruhodná symetrická kompozícia, akoby zrkadliaca a harmonizujúca „scény“, zachytávajúca telá vädnúcich rastlín. Symetria mriežky spolu s farebnosťou prírodných pigmentov a jemne zvlhčeným materiálom plátna spôsobujú, že plocha obrazu sála pokojom jarnej lúky, ponúkajúcej v inštalácii so sugestívnou hudobnou zložkou priam arteterapeutický zážitok.

V priestore ženskej emporie synagógy svojim projektom *Nebeské kamene* nadväzuje na spoločnú prezentáciu dvojice umelcov Bohuš Kubinský, keď tu umiestňuje celkovo 12 objektov z rovnomennej série. Ak som hovoril o nadväzovaní, mal som na mysli prinajmenšom to, že aj on operuje s tvorivým potenciálom prírody, v tomto prípade však tej neživej. Kamene sú totiž už samy osebe pútavými sochárskymi dielami, nezvyčajne tvarovanými horninami vznikajúcimi sopečnou činnosťou. Vďaka špecifickým podmienkam tuhnutia lávy plnej plynov a chemicko-fyzikálnych reakcií ide o kamene s mimoriadne členitým a netypickým povrchom, so širokým spektrom odtieňov sivej, modrastej a čiernej farby. Habitus, ktorý necháva autor vyniknúť vo svojej pôvodnosti, je v kontraste s vrchnou časťou kameňov. Tú, naopak, zrezáva a umiestňuje tu leštenú oceľ tesne líčujúcu s okrajmi rezov kameňa, vytvárajúcu absolútne hladký zrkadliaci povrch. Ušľachtilá oceľ je ale spracovaná natoľko precízne, že sa ani nezdá byť oceľou a vlastne ani povrchom – a priestor synagógy do kameňa vstupuje iluzórne, otvára v ňom nečakanú hĺbku. Zrkadlo je síce iba znakom reality a má od nej ďaleko, odraz na kameňoch však akoby sa stával koncentrovaným výrazom a výrezom reality, ponúkajúcej na ňu celkom nový pohľad.⁸ Zrkadlo

⁷ V kresťanskej kultúre býva takýto obraz nazývaný aj gréckym slovom acheiropoieton. Zvyčajne sa však spája s pravým, rukou nestvoreným obrazom Krista.

⁸ ECO, Umberto. O zrcadlech a jiné eseje. *Znak, reprezentace, iluze, obraz*. Praha: Mladá fronta, 2002, s. 13 – 50.

sa navyše na okrajoch rezov kameňov prejavuje temer ako vodná hladina, čím vyvoláva pocit protikladov pevného a mäkkého, členitého a hladkého, ale tiež prirodzeného a umelého.

Rovnako ako v prípade maliarskeho projektu Moniky Kubinskej, aj v prípade kameňov ide o popretie umeleckého ega, pretože sochár z ambície celkom pretvoriť tieto objekty ustupuje a necháva z veľkej časti vyniknúť ich prirodzenú estetickú a v spojení so zrkadlom potenciálne aj metafyzickú povahu.⁹ Miesto uplatňovania svojich vlastných vstupov do priestoru synagógy umožňuje to, aby sa priestor násobil, respektíve ponúka naň v množstve uhlov nové, predtým nepoznané pohľady. Umožňuje teda vidieť veci inak, dívať sa na steny synagógy skrz iluzívny prierez kameňov, šesťcípú Davidovu hviezdu vo výplni okna alebo na *Lúku* Moniky Kubinskej. Dalo by sa povedať, že jedným z cieľov *Nebeských kameňov* je umožniť nespočetné množstvo nových pohľadov a prístupov k okolitej realite, čím dielo naplní podstatu otvoreného diela v zmysle otvorenej formy a od nej sa odvíjajúcich interpretácií.¹⁰

Kým Monika pracovala s časom v podobe kolobehu a prchavosti, Bohuš, naopak, tematizuje večnosť, časovosť prekonávajúcu limity ľudského života v podobe „dlhovčnosti“ kameňov, ale tiež v podobe „rámcovania“ duchovných hodnôt priestoru, ktorý plochy kameňov zrkadlia. Oba projekty sú uvažovaním o krehkosti ľudského času, jeho kruhovosti, zániku, ale aj o hľadaniach večnosti; tvorivom potenciáli prírody, jej duchovných hodnotách, a zároveň o tom, nakoľko je dôležité prenechať tomuto potenciálu aj v dnešnom svete priestor; o potrebe popretia seba samého v záujme pravdy a objavenia vyšších hodnôt. Obe výstavy sú však aj výpoveďou o pravde a úsilí vytrvať v hľadaní pravdivosti. Pritom, paradoxne, sa práve tieto výstavné projekty stali cieľom nepravdy a zavádzania.¹¹ Napriek pokoju a kontemplácii, akou komunikujú, bol voči nim vznesený hnev, nenávisť, agresia, ktoré tiahnu proti pravde pravidelne do boja preto, aby ju potlačili. Zložité a zároveň krásne však na pravde je, že si žiada zastaviť a nahliadnuť. Či už do hĺbky bieleho plátna, alebo do jedného z množstva ponúknutých zrkadiel.

Adrián Kobetič (*1995) študoval dejiny a teóriu umenia na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave. Absolvoval študijný pobyt na Masarykovej univerzite v Brne a na Pontificia Università Gregoriana v Ríme. Doktorandské štúdium ukončil na Ústave dejín umenia Slovenskej akadémie vied a na Katedre dejín a teórie umenia Trnavskej univerzity v Trnave prácou *Dialogy súčasného umenia so stredovekým*. V súčasnosti pôsobí ako odborný asistent na Katedre pedagogiky výtvarného umenia Trnavskej univerzity v Trnave, externe prednáša na Katedre intermédií a sochárstva Vysoké školy výtvarných umení v Bratislave. Zaoberá sa stredovekým umením, ikonológiou, metódami interpretácie obrazu a súčasným umením, v rámci ktorého pripravil viacero výstavných projektov doma i v zahraničí.
kobeticadrian@gmail.com

⁹ HARMAN, Graham. *Guerrilla Metaphysics: Phenomenology and the Carpentry of Things*. Chicago: Open Court, 2005.

¹⁰ ECO, Umberto. *Otvorené dielo*. Praha: Argo, 2015.

¹¹ MOČKOVÁ, Jana. Žiadne telesné tekutiny, ale šafran, cvikla aj ibištek. Ako naozaj vzniklo dielo *Lúka*, o ktorom šíril nepravdy poslanec Michelko. In: *Denník N*, 27. mája 2024. Dostupné online: <https://dennikn.sk/4015838/ziadne-tesne-tekutiny-ale-safran-cvikla-aj-ibistek-ako-naozaj-vzniklo-dielo-luka-o-ktorom-siril-nepravdy-poslanec-michelko/?ref=list> (citované dňa 12. 6. 2024). OTVORENÁ KULTÚRA. Pravda o Michelkovom „umení s telesnými výlučkami“. In: *tyždeň*, 30. 5. 2024. Dostupné online: <https://www.tyzden.sk/kultura/110541/pravda-o-michelkovom-umeni-s-tesnymi-vyluckami/> (citované dňa 12. 6. 2024).